

Het verraad van Anne Frank: Een weerlegging

Mirjam de Gorter: Mijn mening en mijn ervaringen als kleindochter van Arnold van den Bergh

Amsterdam, 22 maart 2022

Ten eerste wil ik graag de auteurs van het zojuist gepresenteerde rapport ten zeerste bedanken voor hun vakkundige werk. Dankzij hen kan ik hier nu ook mijn verhaal vertellen. Ik wilde niet in de media naar buiten treden voordat ter zake kundige wetenschappers het boek hadden beoordeeld. Nu wordt op wetenschappelijk-historische gronden recht gedaan aan een belangrijk en gevoelig stuk oorlogsgeschiedenis. Dat schept ruimte voor open discussie op grond van feiten en argumenten.

Ik sluit mij dan ook van harte aan bij deze weerlegging van het boek, zorgvuldig, genuanceerd en vooral waarheidsgetrouw in feiten en context.

Het gaat in deze affaire niet om mij, maar om de hele context van het verhaal waarin mijn grootvader Arnold vanuit het niets wereldwijd als Joodse zondebok wordt neergezet. Waarin bovendien op bijzonder onheuse manier wordt meegelift op de internationale bekendheid van Anne Frank als symbool van de holocaust.

Voordat ik verder inga op de wijze waarop ik bij dit boek betrokken ben geraakt, en de gevolgen die het voor mij persoonlijk heeft, wil ik de volgende vier punten onderstrepen:

Ten eerste: Rosemary Sullivan, de auteur van het boek, samen met het zelfbenoemde "Cold Case Team" van Vince Pankoke, Thijs Bayens en Pieter van Twisk, komen naar buiten met hun eigen formulering van wat ik zou hebben gezegd.

- Ik heb nooit gezegd dat ik achter hun conclusies sta.
- Ik heb nooit gezegd, dat mijn grootvader zijn familie moest redden en daarvoor verraad zou hebben gepleegd.
- Ik heb nooit gezegd, dat ik daarvoor begrip zou hebben, immers, hij heeft dat verraad niet gepleegd.

Ten tweede: Ik verwerp ten stelligste de theorie in het boek, dat mijn grootvader waarschijnlijk de verrader van Anne Frank en ook nog van vele anderen zou zijn.

Ten derde: De schrijvers maken aan het einde van het boek¹ een valse draai: dan wordt mijn grootvader als de verrader neergezet, nu met 100% zekerheid. Bovendien wordt er een moreel oordeel aan gekoppeld: De zogenaamde keuzes van mijn grootvader worden afgezet tegenover die van Otto Frank. Ik vind dit een vergaand immorele denkwijze.

Ten vierde: In hoofdstuk 40 over de kleindochter worden interviews waaraan ik in het vooronderzoek heb meegewerkt misbruikt als attribuut in de beschuldiging tegen mijn grootvader. In de volgende hoofdstukken wordt dat beeld nog eens versterkt. Ik verwerp dan ook ten stelligste de manier waarop mijn familie en ikzelf in het boek worden geportretteerd.

Hier wil ik ook graag ingaan op mijn contact met de groep.

In maart 2018 vraagt Thijs Bayens om een gesprek met mij over wat ik weet over mijn familie in de oorlogsjaren. Hij schrijft mij in een email van 2 maart onderzoek te doen naar de omstandigheden van met name onderduikactiviteiten in het Gooi. Ik citeer uit deze email:

“Zoals u op onze website kunt zien is er een keur aan zeer gerenommeerde wetenschappers bij dit onderzoek betrokken. Wij werken in goede relatie met onder meer het Anne Frank huis, het NIOD en de Nationale archieven.

Het respect voor de personen die aan het onderzoek meewerken en waarheidsvinding, staan hierbij bovenin in het vaandel.”

Op 6 maart schrijf ik hem terug:

“Ik moest wel even nadenken over Uw vraag en daarom nam ik daar de tijd voor (...).” De geschiedenis van je familie voelt wel als een intimiteit waarvan ik ook duidelijk wil weten waar de informatie terecht komt. (...) De informatie die ik misschien heb, dient goed te worden gecheckt op wat klopt.”

Op 8 maart schrijft Thijs mij het heel verstandig te vinden dat ik voorzichtig ben met het geven van informatie. Ik citeer:

“Men kan dat niet argeloos doen. Ik kan u verzekeren dat er binnen dit onderzoek op prudente wijze met uw informatie omgegaan zal worden. En uiteraard checken wij altijd alles uitvoerig.”

---

¹ Blz. 315-316

Het gesprek vond plaats op 15 maart, nu 4 jaar geleden. Ik was bereid om mee te werken aan gedegen onderzoek naar oorlogsgeschiedenis. Ik vertelde zo goed mogelijk wat ik toen wist. Ik was nog heel klein toen mijn familie over de oorlog vertelde; veel details, zoals een tijdlijn, ontbraken. Hoewel de oorlog bij ons thuis altijd aanwezig was, werd er weinig over gesproken.

In Februari 2019 volgde een gesprek met Vince Pankoke en Brendan Rook.

Vince had heel veel aandacht voor de vraag of mijn grootvader onder druk was gezet of was verhoord. Dat is in de familie nooit ter sprake gekomen.

Uiteindelijk toonde hij mij dat anonieme briefje waarin mijn grootvader als verrader wordt genoemd. Dat was een heel schokkend moment. Ik hield het niet voor mogelijk en ik had er nog nooit van gehoord. Mijn eerste gedachte was, dat mijn grootvader er met zo'n anoniem briefje werd ingeluisd. Ik vroeg me af waar het vandaan kwam. Daarop kwam geen antwoord.

Vince vroeg steeds of ik niet nog verdere informatie uit mijn geheugen kon opdiepen.

Ik was verbaasd dat Vince zoveel aandacht aan het briefje schonk. Ik vond dat erg verontrustend. Ik vroeg naar meer gegevens maar die kreeg ik niet. Daar lag ik wakker van.

Vervolgens zijn we zelf gaan zoeken naar informatie over mijn grootvader. We vonden boeken en rapporten, we bezochten het Nationaal Archief en internet bleek een rijke bron aan informatie.

We vonden veel relevante gegevens die het in onze familie bekende verhaal over mijn grootouders aanvulden. Uit de handelwijze van Arnold in de oorlog - onderduik toen arrestatie en deportatie dreigde - kwam hij, net als in onze familie verhalen, naar voren als een persoonlijkheid bij wie verraad volstrekt niet paste.

We begrepen dat Arnold in het boek zou voorkomen, maar we verwachtten zeker niet dat hij als verrader gepresenteerd zou worden.

In het voorjaar van 2019 wilde Thijs een tweede gesprek. In dat gesprek wees ik hem nadrukkelijk op twee recente boeken met passages over o.a. de onderduik van Arnold².

Op mijn verzoek volgde nog een gesprek met Vince. We spraken onder andere weer over de onderduik in Laren van mijn grootvader. Vince leek dat niet belangrijk te vinden, in zijn theorie liep Arnold vanaf begin 1944 vrij door Amsterdam. Daarvoor had hij overigens geen bewijs. Vince wilde niets kwijt over het verloop van het onderzoek. Hij zei alleen dat er een hele lijst met mogelijke "verdachte verraders" was, en dat ze de theorie dat de ontdekking van de onderduikers in het Achterhuis toeval was, uitsloten.

In de zomer van 2020 belde Thijs: Rosemary Sullivan gaat een boek over het cold case onderzoek schrijven. Omdat ik in het boek genoemd zou worden gaf hij het advies om een pseudoniem te gebruiken. Toen heb ik een pseudoniem gegeven. Ik vroeg naar de inhoud van het boek. Hij vertelde me dat hij daar geen informatie over kon geven.

Pas op vrijdagavond 14 januari dit jaar, vlak voor het begin van de mediacampagne op 17 januari, belde Vince. Hij meldde ons toen, dat mijn grootvader Arnold, op grond van het anonieme briefje, met 85% tot 87% zekerheid de verrader was in het boek. Tegelijk zei hij erbij, dat hij er begrip voor had: Arnold had het verraad gepleegd om zijn eigen familie te redden. Dat zou iedereen toch hebben gedaan. Dat was klaarblijkelijk nu toch voor de volle 100% zeker.

En als het toch niet waar zou zijn – wat hij zich niet kon voorstellen – dan zouden ze het boek herzien.

Wat moet je hier nou op zeggen??

Hoe kun je een kopie van een anoniem briefje zo serieus nemen?

Hoe kun je mijn grootvader als verrader neerzetten, en dan ook nog met zo'n idiote 87%?

Mijn grootvader hoefde zijn familie in de zomer van 1944 toch helemaal niet te redden, in 1944 was hij immers, evenals mijn grootmoeder, mijn tantes en mijn moeder, ondergedoken.

---

² Raymund Schütz, *Kille mist, het Nederlandse notariaat en de erfenis van de oorlog*, Boom, Amsterdam, 2016; Petra van den Boomgaard, *Voor de nazi's geen Jood, Hoe ruim 2500 Joden door ontduiking van rassenvoorschriften aan de deportaties zijn ontkomen*, Uitgeverij Verbum, z.p., 2019.

Ik was te onthutst om hierop te reageren.

Hoe kan iemand een boek schrijven waarvan de conclusie zo evident onjuist is?

In het weekeinde kreeg ik pas voor het eerst het boek te zien, alleen in digitale vorm, inclusief het hoofdstuk dat over mijzelf gaat.

Op mijn vraag waarom ik dit pas zo laat hoorde vertelde het team dat de uitgever HarperCollins had verboden om dit eerder aan de kleindochter te melden.

Op mijn vraag naar nader bewijs werd aangeboden om in een later stadium op het kantoor van het team naar het materiaal te komen kijken.

Het team meldde, dat er op 17 januari een wereldwijde mediacampagne begon en dat het boek daarna in 23 talen zou verschijnen.

Ik kreeg ook een voorbeeldtekst voor een persverklaring voor de Nederlandse en internationale media. Die heb ik drastisch aangepast. Daarmee nam ik direct afstand van de inhoud van het boek.

Ik had geen idee wat er allemaal ging gebeuren en ik had ook nog geen tijd gehad om het boek te lezen.

Op maandag 17 januari 2022 zagen we het nieuws dat overal groot werd gebracht: een Joodse notaris, met naam en toenaam genoemd, lid van de Joodse Raad, had Anne Frank verraden. De NOS opende het nieuws ermee.

Dit alles was ronduit stuitend.

We kregen ook al direct berichten van geschrokken familieleden; ze waren onthutst.

Tot mijn verrassing kwam er diezelfde middag al stevige inhoudelijke kritiek over de onjuiste beweringen over de Joodse Raad en de vermeende lijsten met onderduikadressen³.

Al heel snel zwol de kritiek op het inmiddels uitgekomen boek aan dankzij vele journalisten, historici, schrijvers en columnisten. Het was een heel bijzondere ervaring, dat er zoveel mensen door dit boek geraakt waren en zich wekenlang bleven uitspreken tegen deze laster en tegen dit onrecht.

---

³ Bart van der Boom, Nieuws en Co, NTR en NOS, 17 -1-2022

Het European Jewish Congress verzocht de Amerikaanse uitgever HarperCollins om het boek uit de handel te nemen⁴. Duitse media waren ook zeer kritisch. De Duitse vertaling van het boek is nog niet verschenen.

Al deze tegenreacties gaven me heel veel steun, zo onverwacht, en zo goed en scherp geformuleerd, met duidelijke argumenten en glashelder.

De Nederlandse uitgever Ambo|Anthos maakte gelukkig excuses voor het boek aan zijn eigen auteurs. In het inlegvel bij het boek schreven ze dat de conclusie van het onderzoeksteam onvoldoende steun vindt in het beschikbare feitenmateriaal. Ook bieden ze excuses aan de nabestaanden en verdere familie van Arnold van den Bergh aan.

De reactie van de schrijvers op de kritiek – in hun ogen een “hetze” – kwam neer op herhalingen van wat ze al in het boek geschreven hadden.

Mijn persoonlijke leven stond op zijn kop. Er was nog maar één zaak die me bezighield, maar het werk moest ook doorgaan, alsof er niets aan de hand was.

Gelukkig waren de Nederlandse journalisten die mij wilden spreken begripvol. Ik wilde op dat moment nog niet in de media.

Ik wil mij graag met een aantal woorden expliciet tot het cold case team en mevrouw Sullivan richten:

Schrijvers, jullie schrijven in jullie inleiding over waarden en normen in een democratie, dat die vooral behouden, ja zelfs versterkt moeten worden en dat jullie boek daaraan een bijdrage zou zijn. Hoe krijg je dat uit je pen als je ziet hoe immoreel jullie je tegenover mijn familie hebben gedragen?

Jullie verdraaien mijn verhaal zodanig dat jullie het kunnen inpassen in jullie betoog om mijn grootvader van verraad te kunnen beschuldigen. In ieder hoofdstuk maken jullie hem steeds schuldiger, zonder bewijs, op valse gronden die geen ander bij elkaar had kunnen verzinnen. Dat noem ik verraad: om de waarheid, en nog wel de waarheid van een oorlog, zo te verdraaien.

---

⁴ Dr Moshe Kantor, Voorzitter van het European Jewish Congress, in een brief aan de heer Brian Murray, voorzitter en CEO, Harper Collins Publishers, Londen, 1 februari 2022.

Het team kwam in 2018 bij mij binnen onder valse voorwendselen. Jullie zeiden niets over dat briefje, dat jullie – zo lees ik vier jaar later – al hadden en dat in jullie ogen zo cruciaal is.

Er zijn veel dingen misgegaan in hoofdstuk 40 over mij. Ik zal mij hier tot een enkel voorbeeld beperken:

- Mijn grootouders en hun kinderen woonden aan het eind van de oorlog niet op de Minervalaan in Amsterdam, ze waren allemaal ondergedoken, zoals ik nadrukkelijk in alle gesprekken met het team heb gezegd.
- In de laatste twee gesprekken met het team in 2019 heb ik meer gedetailleerde informatie gegeven: mijn grootouders moesten begin 1944 onderduiken nadat zij door het verzet waren gewaarschuwd voor dreigende arrestatie. Dit is met geen woord terug te vinden in hoofdstuk 40 of elders in het boek.

Hoe zouden jullie het vinden, als een in de familie geliefde grootouder zo wereldwijd beschuldigd wordt?

Mevrouw Sullivan, beseft u wel, hoe u zich laat zien, door dit boek op deze manier te schrijven, zo beschuldigend, zo amoreel, zo ahistorisch, zo onrechtvaardig jegens vele betrokkenen uit die tijd, zo schokkend voor hun verdere familie en hun kinderen en kleinkinderen, en vooral ook, zo schadelijk voor het echte begrip voor wat er zich in de Tweede Wereldoorlog in Nederland heeft afgespeeld?

Meneer de directeur van HarperCollins Publishers, mevrouw Sullivan en Cold Case Team, jullie moeten geweten hebben dat jullie te ver gingen. In ieder fatsoenlijk onderzoek had ik van tevoren mogen nalezen wat er over mij en mijn familie werd geschreven. Er zou ruimte zijn geweest voor aanpassingen en voor open discussie gebaseerd op bronnenmateriaal. Dan hadden jullie mijn grootvader niet kunnen beschuldigen zonder dat verweer mogelijk was.

Maar dat paste kennelijk niet in jullie model, want dan was het boek er nooit gekomen. Zonder zo'n plot als nu, met een Joodse notaris als verrader van Anne Frank, was niemand meer geïnteresseerd geweest.

Ik neem jullie deze handelwijze zeer kwalijk.

Tot slot doe ik dan ook een dringende oproep aan de Amerikaanse uitgever HarperCollins, aan alle andere betrokken uitgevers en aan eventuele gegadigde filmmakers:

Haal het boek uit de handel en zie af van films en televisieseries die dit verhaal als onderwerp hebben. Met dit verhaal maakt u misbruik van de naam van Anne Frank, u pleegt geschiedvervalsing en u draagt bij aan onrecht.
